

Parykhåndtering

TV, FILM & TEATER

SUS, Serviceerhvervenes
Efteruddannelsesudvalg

Pernille Ituri Højland
December 2011



Parykhåndtering – tv, film og teater

© Børne- og Undervisningsministeriet. (december 2011). Materialet er udviklet af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg i samarbejde med Pernille Ituri Højland. Materialet kan frit kopieres med angivelse af kilde.

SUS
Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg
Lersø Parkallé 21
2100 København Ø.
Tlf. 32 54 50 55
www.susudd.dk
sus@sus-udd.dk



Indholdsfortegnelse

Formål	4
Forord.....	4
Materialer.....	5
Forståelse af parykmageri.....	9
Håret og de forskellige hårtyper	11
Forberedelse af håret	12
Opsnegling og påsætning af parykker.....	13
Basis tampurering - Wig knotting/Ventilating.....	16
Retning på kunderne	17
Syning med gennemsigtig tråd	17
Løse dele til ansigtet - Øjenbryn, overskgæg, hagesmæk, bakkenbarter, fuldskæg.....	18
Frisering af løse dele til ansigtet.....	20
Påsætning af løse dele - mastix lim og toupé tape	22
Afsætning af løse dele	23
Forkanter.....	23
Styling af parykker.....	27
Vask af parykker.....	29
Kildehenvisninger.....	29



Formål

Dette undervisningsmateriale er et supplement til den undervisning, der gennemføres på arbejdsmarkedsuddannelsen:

46949 Parykhåndtering - TV, teater og filmproduktioner

Der findes et tilsvarende undervisningsmateriale til arbejdsmarkedsuddannelsen:

46948 Parykhåndtering - parykken som et hjælpemiddel

Forord

Det siges at, det er de gamle egyptere, som opfandt parykken. Flere beviser fra dette folks urgamle kultur viser, at parykken er blevet brugt så tidligt som ca. 3000 f Kr. Både mænd og kvinder bar parykker. Den gang handlede det om status og ikke om at skjule evt. manglende hår. Samtidig beskyttede det mod den brændende sol. Parykkerne var typisk lavet af ægte hår eller uld.

Senere blev parykker brugt til teater for at skelne mellem forskellige roller. Dengang var det mændene, der spillede teater, og parykkerne hjalp til, når de havde kvinde roller.

Det blev senere hen mode, at kvinderne blegede deres hår, så de var blonde, og der blev parykkerne også brugt.

Vi skal helt op omkring 1600 tallet, før parykken rigtig kom til sin ret.

Ludwig den XIII begyndte at anvende parykker, og det var populært at efterligne de kongelige, der bar parykker. Parykhåndværket, som vi kender det i dag, har sin oprindelse netop i Frankrig omkring 1600 tallet.

Moden voksede, og teknikkerne forbedredes, man gik fra de store Allongeparykker til mindre, lettere parykker.

Først i 1900 tallet har paryk faget fået opmærksomhed takket være teater, film og tv. Det blev vigtigt, at parykkerne var realistiske, og derfor udviklede metoderne sig, og materialerne blev bedre og bedre.

I dag findes parykker i alle udformninger og i rigtig god kvalitet. Folk, der er ramt af sygdomme, som forårsager hårtab, har i dag mulighed for at få en paryk i god kvalitet, og som ser ægte ud.

I tv, film og teater bliver parykken også accepteret mere og mere, fordi vi - som parykmager kan få dem til at se naturtro ud.



Materialer

Hvis man vil arbejde professionelt med parykker, kræver det viden om materialer og teknikker. I dette kapitel er materialer og redskaber beskrevet. Det er vigtigt med et grundigt kendskab til disse, før man begynder at arbejde med parykkerne. Parykarbejde indebærer, at man skal sy, hvorfor materialer som nål, tråd og saks også er vigtige værktøjer.

Paryk stifter: Små stifter, som bruges til at fastgøre en paryk på et træhoved. (Fig. 1)



Fig. 1 Paryk stifter

Træblok til skæg: En træblok formet som en hage, denne blok bruges til at lave skæg og barder på. (Fig. 2)

Træhoved: Et hoved i forskellige størrelser lavet i træ, hvorpå man fastgører parykker. (Fig. 2)

Stofhoved: Et hoved lavet af lærred, hvorpå parykken kan fastgøres med almindelige synåle. Findes også til skæg og barter, som vist på tegningen. (Fig. 2)



Fig. 2 Træblokke og stofhoveder

Tylkant (lacefront): Forstykket på en paryk, som er lavet af tyl.

Tyl : Tyl kommer i forskellige tykkelser. Anvendes som bund til skæg, barder og forkanter på parykker.

Karte : Er 2 plader med tænder, som holder styr på spidser og rødder på det hår, du bruger til parykkerne. (Fig. 3)



Fig. 3 Karte med og uden hår

Fingerbøl : Et must-have når man syr paryk bunde, så man ikke stikker sig selv. Fingerbøllet er formet, så det kan bruges som et redskab til at trykke nålen igennem materialet. (Fig. 4)



Fig. 4 Fingerbøl

Parykhåndtering – tv, film og teater

Parykbund/mondur (foundation): En hovedformet base af paryknet og tyl, hvorpå håret tambureres for at lave parykken. (Fig. 5)

Kantebånd : Bånd, som bruges til at holde tylkanten på plads på træhovedet og stofhovedet og beskytte den. (Fig. 5)

Mono : Betyder, at toppen af en paryk er lavet af et monofilament materiale så natur tro som muligt. Det vil sige at man kan se hovedbunden igennem materialet, også kaldet mono top. (Fig. 5)

Opsnegling: En metode til at få håret på hovedet så småt som muligt, så det kan være under parykken.

Paryk bånd: Det kan enten være et gazebind eller et elastik bånd med gummi på den ene side. Gummi hjælper til, at parykken bedre fastgøres på kunden. (Fig. 6)

Strømpe: Bruges under parykken til at fastgøre opsneglingen. (Fig. 6)

Tang: Bruges til at sætte stifterne fast i træhovedet. (Fig. 7)

Hackle (metal karte): Er en ekstrem skarp metal børste i form som en plade. Den bruges til at rede uglet hår og blande farver. (Fig. 8)

Gammeldags krøllejerns ovn: Den ovn, hvori krøllejernene bliver varmet op. Nogle ovne har forskellige temperaturindstillinger, og de kan blive op til 300 grader varme. (Fig. 9)

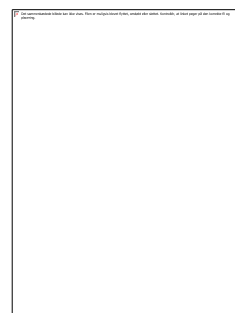


Fig. 5 Træhoved med montur, Parykbånd og kantebånd.



Fig. 6 Paryk bånd. Strømper.

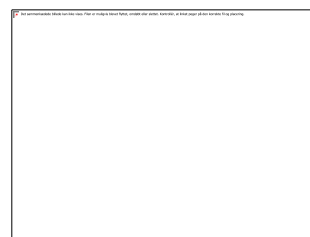


Fig. 7 Tang.

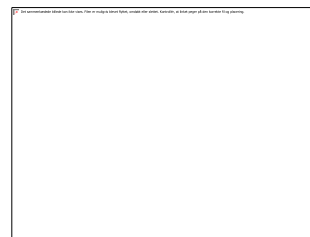


Fig. 8 Häckle.



Fig. 9 Ovn til krøllejern.

Parykhåndtering – tv, film og teater

Gammeldags krøllejern: Er et krøllejern, der bliver varmet op i en ovn, så det kan blive meget varmt. (Fig. 10)



Fig. 10 Krøllejern.

Mastix : En type lim, som bruges til at fastgøre parykker. Hertil findes en speciel Mastix fjerner til at opløse limen, når parykken aftages. (Fig. 11)



Fig. 11 Mastix fjerner og lim.

Medicinsk lim: Mildere lim også til påsætning af parykker. (Fig. 11)

Dampmaskine: Damp bruges til at ændre hårstrukturen i akrylhår, da akryl ikke tåler høj varme.

Toupé tape: Tape, som bruges til at fastgøre parykker og skæg. Det er dobbeltdklæbende tape. Det er ikke ligeså sikkert at bruge som lim, men ved hurtige parykskift kan det være en fordel at bruge tape. (Fig. 12)



Fig. 12. Forskellige typer toupé tape

Tamburering: Betegnelsen på at knytte hår i tyl, så det ser ud som om, håret gror direkte ud af hovedbunden.

Tambureringsnål: Det værktøj, der bruges til at knytte hår med. Det er en miniature udgave af en hæklenål. (Fig. 13)

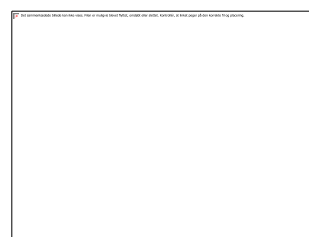


Fig. 13. Tambureringsnåle

Flamingohoved: Et hoved, hvorpå parykkerne kan opbevares, når de ikke bruges. Arbejder man med en håndlavet paryk, er det en god idé at opbevare den på enten et stofhoved, eller en træblok for at holde faconen på parykken.

(Fig. 14)

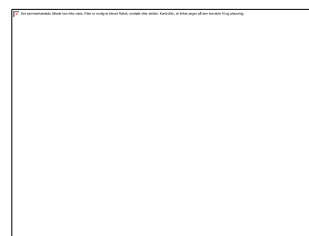


Fig. 14. Flamingohoveder

Parykhåndtering – tv, film og teater

Parykstander: En holder til hoveder, så de står fast i den rigtige højde. Kan fås til borde og som en stander for sig. (Fig. 15+16)

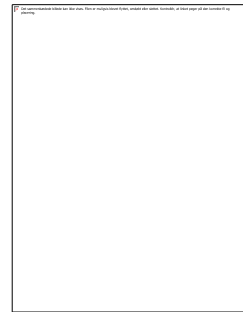


Fig. 15. Parykstander.

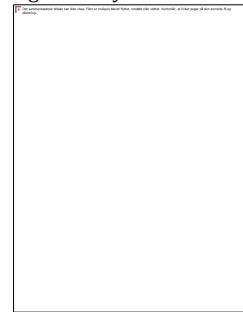


Fig. 16. Hovedholder til bord.

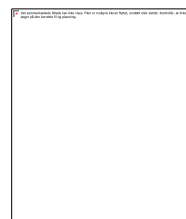
Tandelastikker : Små gummi elastikker, som bla. bruges til tandbøjler. Et fantastisk redskab når man skal sætte parykker på en korthåret. (Fig. 17)



Fig. 17. Tandelastikker.

Speciel shampoo og balsam til parykker er nødvendigt i styling og rengørings fasen.

Gennemsigtig sytråd: Bruges til at sy parykker ind med og sy fronttyl fast i en paryk. (Fig. 18)



Figur. 18. Gennemsigtig sytråd

Skægvoxs: Bruges til styling af skæg. (Fig. 19)



Fig. 19: Skægvoxs.

Forståelse af parykmagerriet

For at få en paryk til at se godt ud, er det vigtigt, at den passer skuespilleren, som skal bære den, perfekt. Ved en for lille paryk vil skuespillerens eget hår kunne ses. Ved en for stor paryk buler den ud og gaber, og det vil afsløres, at det ikke er kundens eget hår. Derfor er det vigtigt at tage de rigtige mål, for at få det perfekte resultat.

Hver gang man tager mål af en skuespiller, så skriv det ned i et kartotek. Derved har man altid dine mål, hvis man skal lave en paryk til den samme spiller, uden man behøver hans eller hendes fysiske tilstedeværelse.

Målene tages, når man har sneglet skuespillerens hår op tæt til hovedet, som er forklaret i afsnittet om opsnegling.

Nedenfor er et eksempel på et basis skema for alle mål, samt en tegning af målene og en forklaring:

Navn:

Dato:

Produktion:

Karakter:

Naturlig hårfarve:

Længde på håret:

Krøller, glat, fald :

- 1 _____ **RH**(Rundt Hovedet)
- 2 _____ **PN** (Pande Nakke)
- 3 _____ **ØHØ** (Øre til Øre over Hovedet)
- 4 _____ **ØNØ** (Øre til Øre bagom Nakken)
- 5 _____ **TT** (Tinding til Tinding)
- 6 _____ **BHB** (Bakkenbart til Bakkenbart over toppen af Hovedet)
- 7 _____ **BKB** (BB over Kronen på hovedet)
- 8 _____ **NL** (Nakkens Længde)
- 9 _____ **ØN** (Øre Nakke)
- 10 _____ **NS** (Nakkens Speciale)
- 11 _____ **TAT** (Tinding Ansigt Tinding)
- 12 _____ **TB** (Tinding til Bakkenbart)



Parykhåndtering – tv, film og teater

Tegning af hoved med mål



Fig. 20. Tegning af hovedmål

Håret – de forskellige hårtyper

Menneske hår : Er typisk europæisk, asiatisk eller indisk hår.

Animalsk hår : Hår fra dyr, heste hår, får (uld), yak (Tibetansk okse), angora ged (mohair)

Syntetiske fibre : modacryl, nylon, dynel

Menneske hår findes i forskellige farver og teksturer. Det holder længe, hvis det behandles ordentligt. Det leveres i forskellige længder, i bundter, bundet sammen ved roden og kan både krølles og glattes. Det fås også som crepe hår, som bruges til at lave løse dele til ansigtet.

Yak hår er en del mere kruset end menneske hår, det er oftest den eneste form for hår, som fås i hvidt. Det blødeste yak hår kommer fra maven af den Tibetanske okse. Det handles på samme måde som ægte hår og bruges rigtig ofte til at lave løse dele til ansigtet.

Det syntetiske hår er lavet af plastic. Der er rigtig mange forskellige mærker. Da syntetisk hår smelter ved høj varme, er det vigtigt, at man under stylingen, behandler håret anderledes. Med tiden er syntetiske hårtyper blevet meget bedre, og i dag kan man også få syntetiske fibre der tåler højere varme. Syntetisk hår fås både i realistiske farver og i crazy colour. Det er meget billigere og er nemmere at vedligeholde, hvis man fx laver udendørs teater eller forestillinger med dans, hvor der bliver fugtigt i rummet.

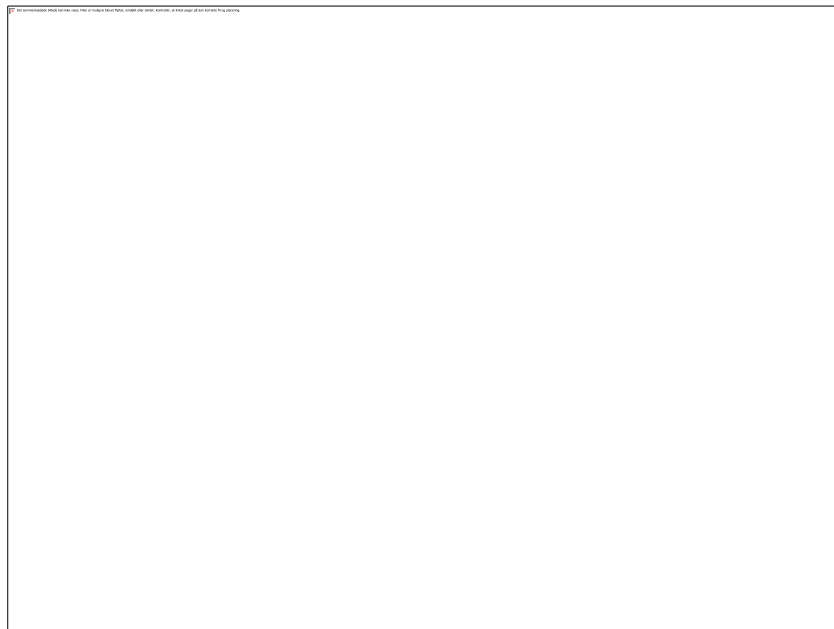


Fig. 21. Ægte hår lagt i stål karte. Løst ægte hår i bunder. Crepe hår og ægte hår lagt i karte, så den ende hvor håret var bundet (rodenden) vender ind mod dig.

Forberedelse af håret

Når man skal til at bruge det løse hår til parykarbejde, er det vigtigt, at man ved, hvilken ende af håret, der er roden, og hvilken der er spidsen. Rod skal altid ligge med rod.

Hvis spidsen af det ægte hår er knyttet fast i bunden af en paryk sådan, at roden på håret danner spidserne, vil man opleve, at parykken touperer sig selv. Det gør den, fordi håret er bygget op af små skællag. Hvis de går mod hinanden, vil de sætte sig fast i hinanden og håret touperer (ugler) sig selv. Man skal være ekstra opmærksom, når man placerer håret i karten. Når man er færdig med håret fra karten og vil skifte det ud, er det igen vigtigt, at man ved, hvilken ende der er roden. Som vist på billederne nedenfor bruger man et kraftigt garn til at fastgøre håret i et bundt ved roden, så det kan lægges på plads og være klar til næste gang, det skal bruges.

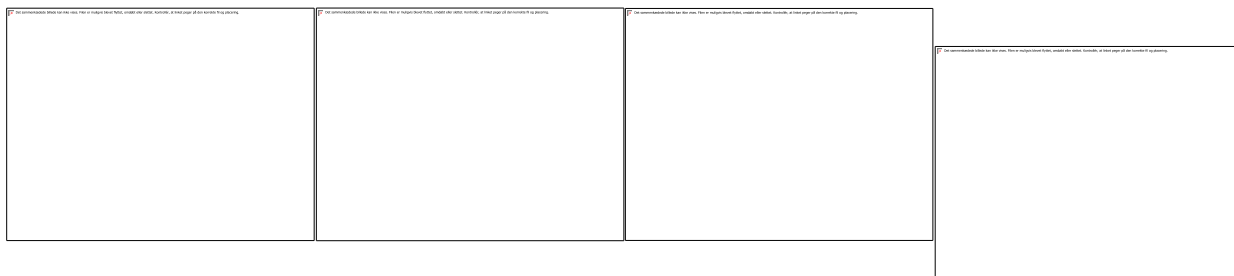


Fig. 22. Metoden til hvordan du bundter dine hårrester.

Hvis håret er uglet, køres det igennem stålkarten. Denne metode kan også bruges, når man vil blande håret, hvis du fx ønsker en anden farve end den, du har.

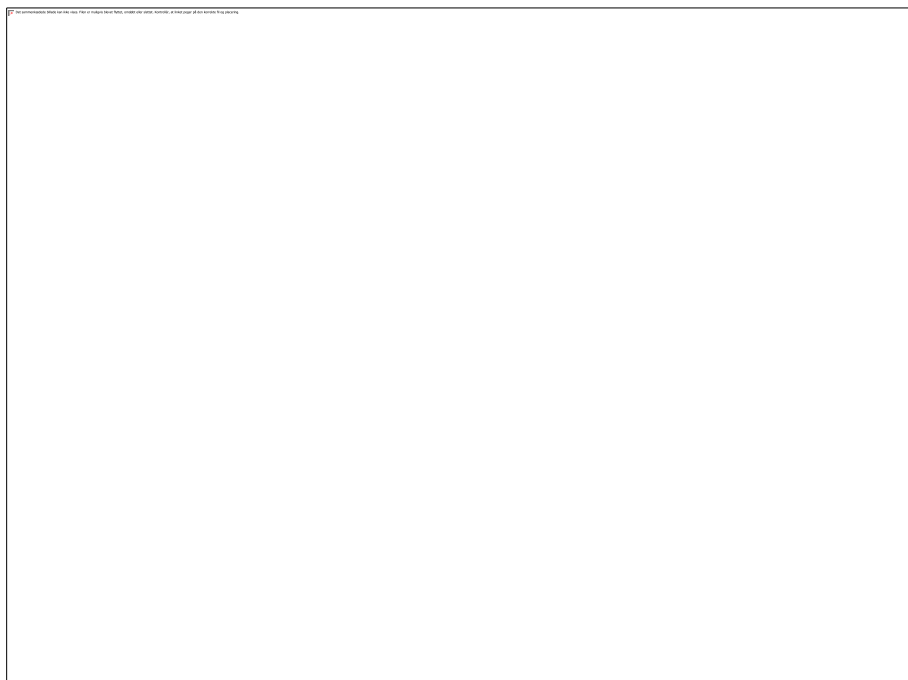


Fig. 23. Hår som trækkes gennem en stål karte (Häckle)

Opsnegling og påsætning af parykker

Forberedelsen til påsætning af en paryk er vigtig for at det føles godt at have parykken på. Den skal sidde rigtigt, dække skuespillerens eget hår og se ægte ud.

Der er 4 punkter, hvor det er vigtigt at lave snegle, *se billeder*. Hver snegl fastgøres med en nål. (*A Fig. 30.*) Helst kun 1 i hver. Ved meget tykt hår kan der bruges 2 i hver snegl. Snegle laves ved at vikle håret stramt om to fingre, og placere sneglen tæt til hovedet.

De 4 punkter er (*Fig. 24*):

1. Centrum af forhovedet, så parykken ikke glider bagover.
2. Over hvert øre, så parykken ikke flapper ved ørerne.
3. De 2 hjørner i nakken. De er vigtige, for at specielt korte parykker og opsatte parykker lægger sig pænt indtil hovedet i nakken.
4. Kronen på hovedet. Ved hurtige skift kan dette være det eneste punkt parykken er fastgjort. Det kræver, at parykken de øvrige steder sidder pænt til, og at brugeren ikke skal stå på hovedet.

Ved meget langt hår kan man overveje at flette håret i franske fletninger. Alternativt kan det også lægges i en passé ad gangen over hinanden (*Fig. 25*), for at få det til at fylde mindst muligt, som vist på billedet nedenfor til højre.

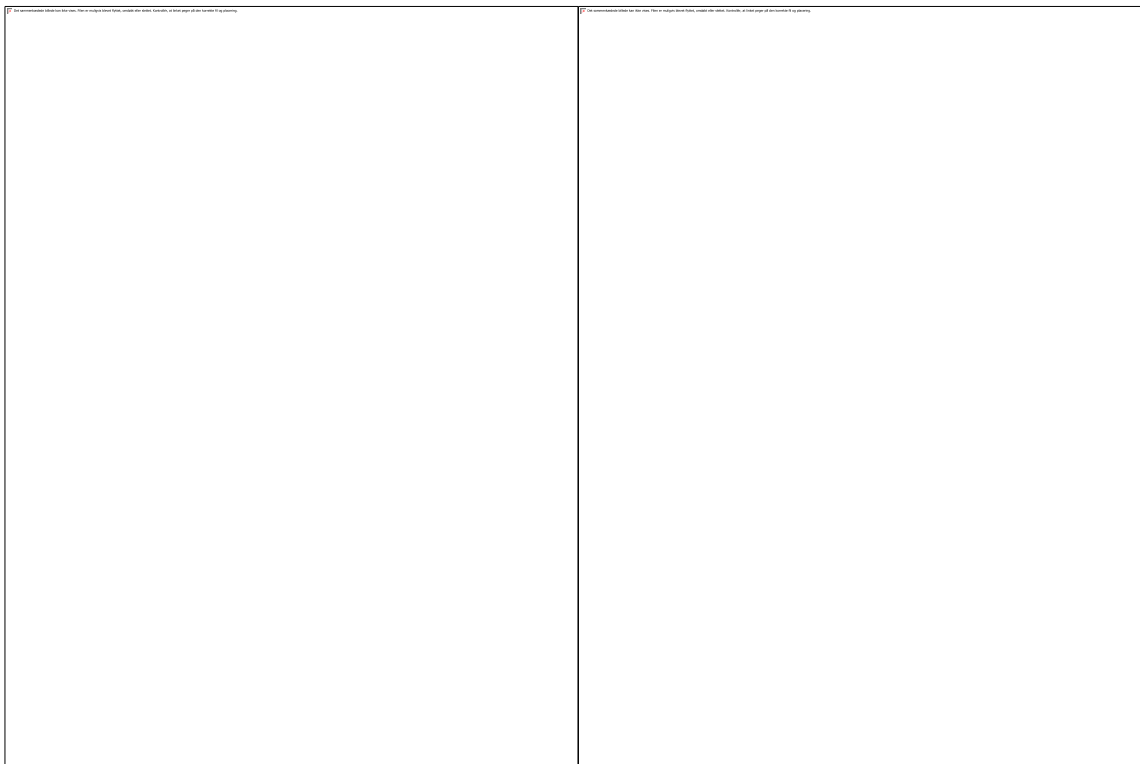


Fig. 24. Opsnegling

Fig. 25. Opsnegling.

Parykhåndtering – tv, film og teater

Ved kort hår bruges små tand elastikker i nakken og i siderne. Der laves små hestehaler, hvori det er muligt at fæstne nålene. Dog kun hvis der ikke er hår nok til at lave en snegl.

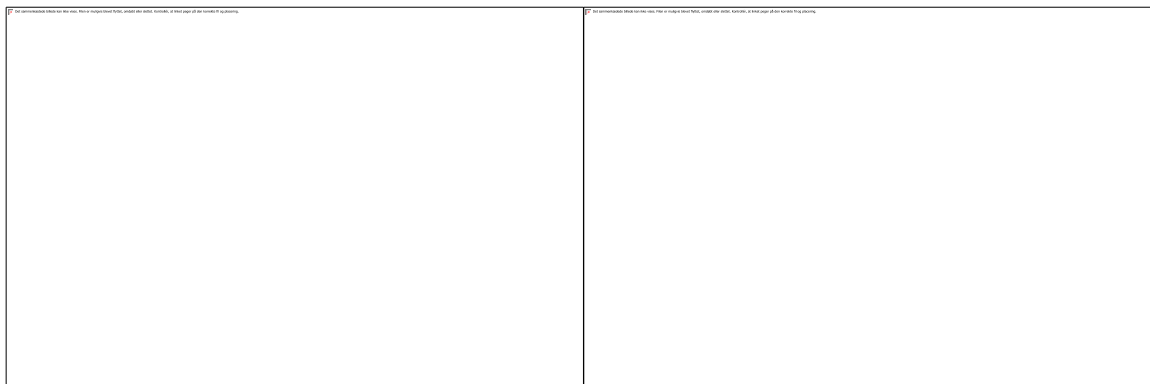


Fig. 26. Båndet sættes på og de små hår arbejdes ind under med en spidskam.

Fig. 27. Strømpe sættes på.

Fig. 28. Strømpe og bånd fastgøres med små hårnåle.

Fig. 29. En paryk sættes henover opsneglingen

Derefter fastgøres et gazebind eller et gummibånd (Fig. 26), med en lille nål (B, Fig. 30), og derefter sættes en strømpe ud over (Fig. 27) og fastgøres i bånd og snegle/elastikker. (Fig.28)

Parykken sættes på med fronten først. (Fig. 29) Skuespilleren kan hjælpe med at holde en finger på forkanten, så parykken ikke glider tilbage, når man trækker resten af parykken på plads.

Derefter fastgøres parykken med hårnåle (C, Fig. 30) og fronten sættes fast med mastixlim (Fig. 31) eller toupé tape.

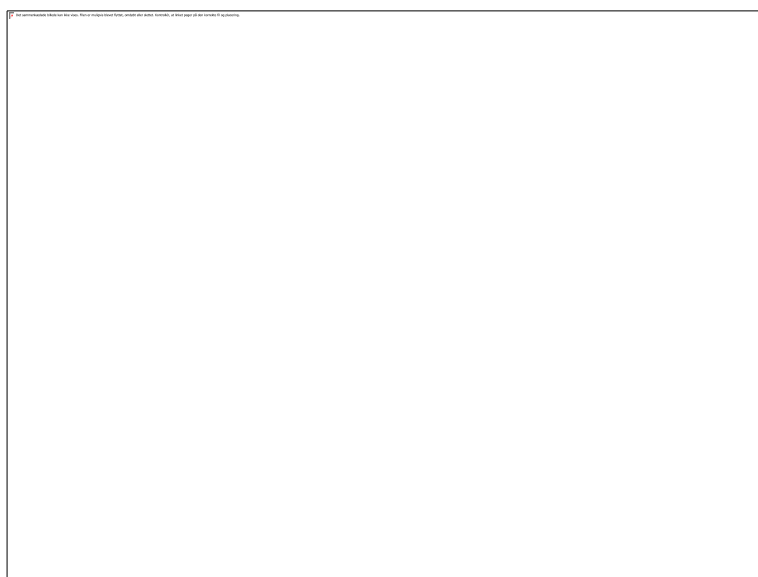


Fig. 30. Hårnåle.



Parykhåndtering – tv, film og teater

Fig. 31 Lim påføres, parykkanten trykkes til med spidskam og klud, aftagning med vatpind.

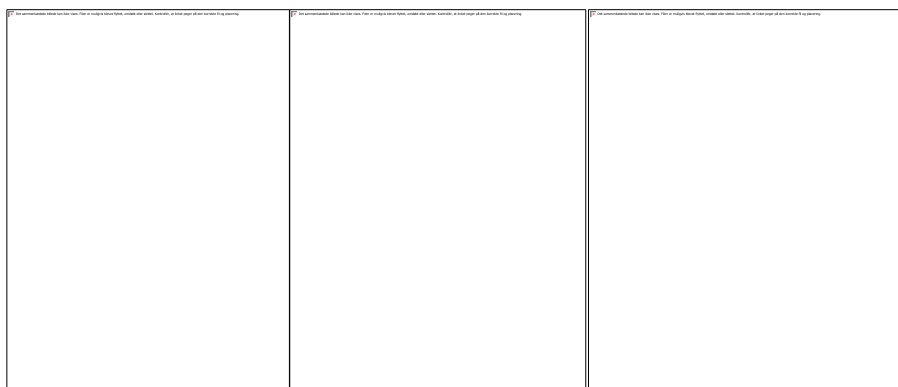


Fig.31 Lim påføres, parykkanten trykkes til med spidskam og klud, aftagning med vatpind.

Ved påsætning af en halvparyk, snegles baghovedet op til Krist linjen. Hvis nødvendigt sættes en strømpe på. Halvparykken påsættes med hårnåle, og skuespillerens eget hår styles, så det dækker halvparykken.

Basis tamburering Wig knotting/ventilationg

Man kan med fordel starte med at lære kunsten at tamburere ved at arbejde på et lille stykke tyl, som gerne er lidt kraftigt. Nettyl kan anbefales, da det er en del kraftigere end forkants tyl. Start med at fastgøre tylllet på en blok med stifter, eller på et stofhoved med almindelige nåle. HUSK: Chansen for at tamburere håret fast i stofhovedet er svær at undgå.

Instruktion:

Tag tambureringsnålen hold den som en blyant i den hånd, du skriver med. I den anden hånd holder du ca. 10-15 stk. hårstrå, som er foldet ved rod enden i en løkke. Vælg en hårfarve som er synlig, så du kan se, hvad du arbejder med.

Tambureringsnålen føres gennem tylllet, og den lille krog på nålen skal fange 1-4 hår fra den lille løkke af hår, du holder i din anden hånd.

Håret føres tilbage gennem igennem tylllet. Sørg for at holde en spændthed mellem der, hvor nålen har fat og håret, du holder i hånden - dog ikke mere spændt, end at løkken forbliver en løkke. Lad løkken hvile i bøjningen af nålen. Træk nålen mod hånden med håret omkring og grib fat i den samme mængde hår (du allerede har på nålen) med den lille krog. Drej nålen så det hår, du netop har grebet fat i, hviler i krogen.

Derefter trækkes håret gennem løkken, hvorefter du strammer knuden, inden du trækker håret hele vejen igennem lykken. Du har nu lavet din først knude. Det er vigtigt, at knuden bliver stram, men fortvivl ikke det tager tid at lære. Øv dig og vær tålmodig.

Fig. 32. Tegning af Tamburerings processen

Retninger på knuderne

For at skabe de rigtige hvirvler og evt. skilninger, er det vigtigt at vide hvilken retning, du skal tamburere håret i. Tyllet er små sekskanter og ved retningsbestemmelse af, hvordan håret skal falde, er det vigtig, at man lægger knuden den rigtige vej. Hvis du vil have håret til at falde fremover, er det vigtigt, at du lader knuden sidde fast i den nederst del af sekskanten.

På tegningerne nedenfor er vist forskellige retninger på tambureringen (*Fig. 33*). Det er vigtigt at tage stilling til tykkelsen af håret (density). Ved fine kanter tambureres med enkelte hår - jo flere hår, der tages med i en knude jo tykkere. Tykkelsen kan også varieres ved ikke at tamburere i alle sekskanterne, altså ved fx at springe hver anden sekskant over.



Fig. 33. Forskellige retninger på knuderne

Når du er fortrolig med at arbejde med knuderne, er det næste, en parykmager skal kunne at blende farver. En paryk, som er lavet i én farve, vil meget nemt synes kunstig. Et naturligt hår har ved nærmere eftersyn altid minimum 3 farver i sig, så det anbefales, at man arbejder med minimum 3 hårfarver. Vælg en basisfarve og en farve, der er 2-3 toner lysere for highlights og 2-3 toner mørkere for dybde. (*Fig. 34*)

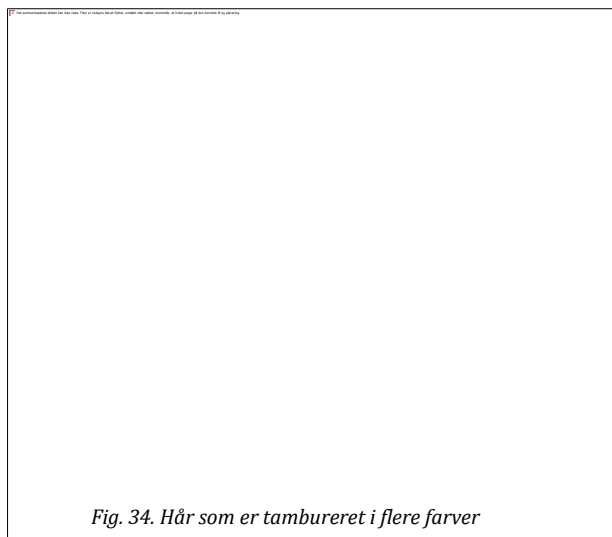


Fig. 34. Hår som er tambureret i flere farver

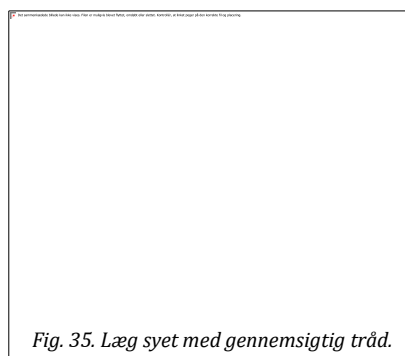


Fig. 35. Læg syet med gennemsigtig tråd.

Syning med gennemsigtig tråd

Når du for eksempel skal gøre en paryk eller et skæg mindre, sys med gennemsigtig tråd. Man bruger den samme teknik som ved tamburering, men da man arbejder med en lang tråd, fortsætter man efter hver knude. (*Fig. 35*)

Løse dele til ansigtet:

Øjenbryn, overskæg, gedeskæg, bakken barder og fuldskæg.

Skæg og barder er velegnede begynderprojekter til at lære kunsten om parykkundskab. Her får man mulighed for at øve sig i at lave knuder, lave den rigtige tykkelse, grøretning og at blande farver på paryktyl i et mindre og mere kontrolleret projekt. Det er også et godt projekt til at bruge rester af tyl eller hår, som man ellers ikke vil få brugt. Det er muligt at lave små dele til alle områder af ansigtet: øjenbryn, overskæg, gedeskæg, bakkenbarder og fuldskæg. Den bedste tyl til dette arbejde, er den fine tyl - også kaldet supertyl eller filmtyl. Andet tyl er for tykt og stift og bevæger sig for dårligt, når man arbejder i ansigtet. Det er bedst at bruge ægte hår, bøffel hår eller andet animalsk hår, da den afrensning, man bruger for at fjerne lim rester fra ansigtshårdelen, vil ødelægge det kunstige hår.

Det er ideelt at bruge hår med struktur, som er crepet eller permanentet. Det vil syne mere realistisk, idet ansigtsbehåring typisk er mere kruset end håret på hovedet.

Instruktion:

Når du har besluttet hvilken løs del, du ønsker at lave, skal du lave et aftryk af skuespilleren, som skal bære den løse del. Hertil skal du bruge vita wrap og tape og et par forskellige farvede tuscher, som kan tegne på tape uden at smitte af.

1. Placer den gennemsigtige vita wrap så den dækker ansigtet fra under næsen til halsen. Bed skuespilleren holde fast i plastikken bag ørerne, mens du glatter plastikken ud, så det sidder tæt til ansigtet og fastgør den med gennemsigtigt tape.. Sørg for at tapen holder plastikken helt tæt til ansigtet. Sæt endnu et stykke tape fra øre til øre lige under næseborene. Det samme gøres ved øjenbryn. Her kan du med fordel sætte plastikken hele vejen rundt om hovedet, så skuespilleren er fri for at holde, som en slags bandage. (Fig. 36)
2. Dæk resten af plastikken med den gennemsigtige tape.
3. Sørg for at markere alle ansigtets detaljer som læber, ører, næse folder og eksisterende behåring. Ved øjenbryn markeres de eksisterende øjenbryn. Her kan der med fordel benyttes flere farver tuscher for at markere gro retning, aftegning af mund, tætheden af, hvordan det vokser, hvor langt ned på halsen det skal gå, og hvor tæt på ørerne. Det er vigtigt, hvis du fx skal tage udgangspunkt i eksisterende hår, som skal være en del af din løse del, også at markere dette. (Fig. 37)

Parykhåndtering – tv, film og teater

4. Hvis skuespilleren skal bruge sit eget hår, er det vigtigt at notere sig, hvilken farve håret har. Brug en ægtehårsfarvering og vurder farverne og skriv dem ned. Så snart skuespilleren er væk, kan det være svært at huske alle detaljer.
5. Når du har tegnet alle detaljer, tages plastikken af skuespilleren og foldes. Hermed kan du få skægget symmetrisk. Vurder hvilken side, du bedst kan lide og tegn med en ny farve, så siderne bliver helt ens.
6. Nu spændes plastikmodellen op på en træblok til skæg, og du er klar til at betrække blokken med tyl. (Fig. 38)
7. Hvis du skal lave et fuldskæg eller et gedeskæg, skal det have facon som en hage. Sy med gennemsigtig tråd under hagen skæget ind med små læg. (Fig. 35) Du er nu klar til at knytte hår i tyll.

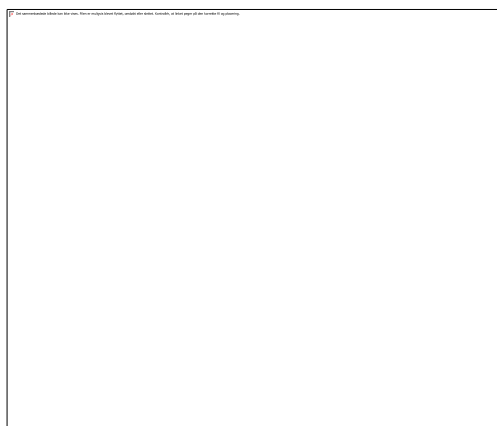


Fig. 36. Vita wrap og tape er sat på spilleren.

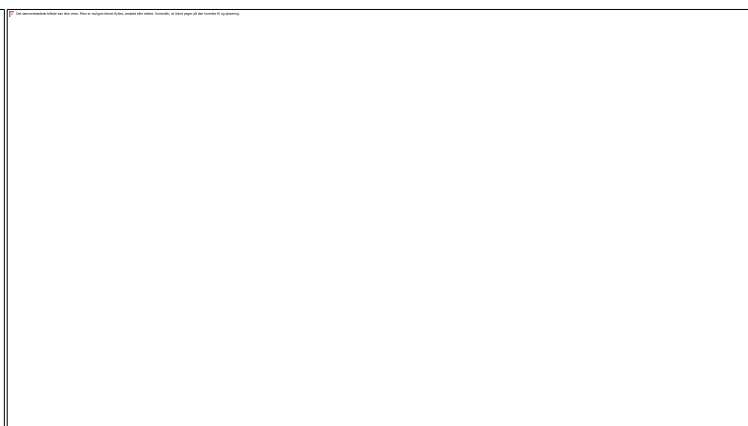


Fig. 37. Tegning af skæget med tush.

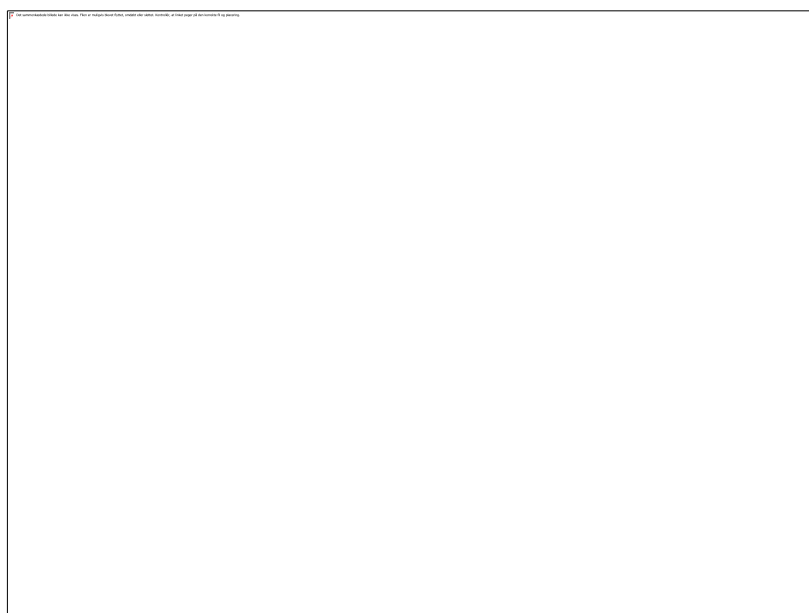


Fig. 38. tegning sat på træblok og tyl er fastgjort henover.

Parykhåndtering – tv, film og teater

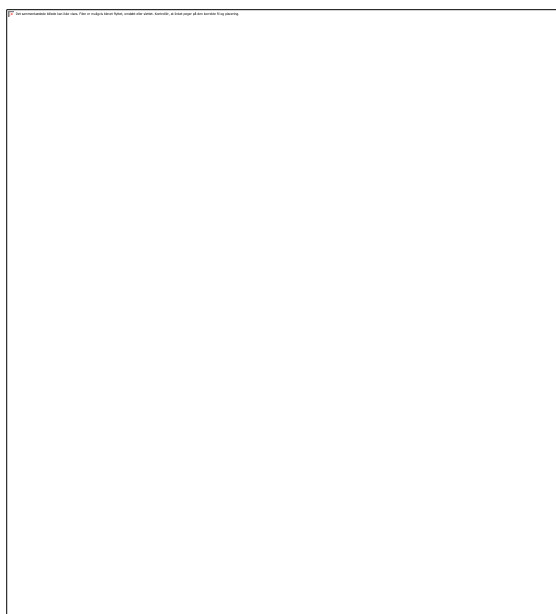


Fig. 39. Et færdigt tambureret gedseskæg klar til styling.

Frisering af løse dele til ansigtet

Når du har tambureret din løsdel, skal den friseres og styles, så den kommer til at se naturlig ud.

Med nåle fastgøres løsdelen på et stof hoved med små knappenåle, så de ikke ødelægger tylllet. Beslut dig for hvilken længde din løsdel skal have, men vær forsigtig med ikke at klippe for meget af. Tag evt. billeder af menneskers skæg, barter, bryn og dan dig et billede af, hvordan det ser ud, så er det nemmere at frisere din løsdel.

Der er mange forskellige måder at style løsdeler på. Det afhænger selvfølgelig meget af, om der er en tid, det skal passe til - om det er moderne eller 1800 tallet eller måske vildt eventyragtigt.

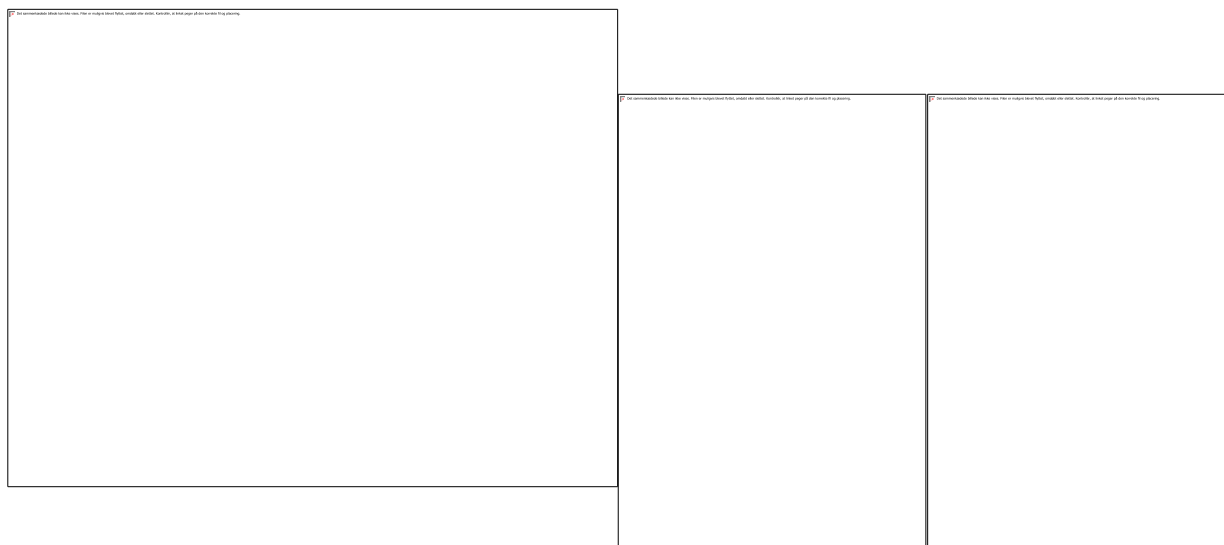


Fig. 40. Forskellige færdig friserede skæg på stor lærreds blok. Det midterste skæg bliver til højre friseret med de varme krøllejern.

Der er brugt små krøllejern og crepe jern til alle friseringerne, de er varmet i tilhørende ovn. Det er en gammeldags måde at frisere på. Det, der gør forskellen fra de elektriske jern, man har i dag, er, at de gamle jern kan blive rigtig varme. Måden de er fremstillet på gør, at man kan stå længe med dem uden at blive træt i hænderne. Pas på at jernet ikke er for varmt, når du sætter det til håret, da du risikerer at smelte håret eller efterlade et brændemærke. Hav derfor altid en tot hår liggende, som du kan teste på, inden du bruger det meget varme jern.

Den sidste finish sker ved hjælp af skægsvoks, som arbejdes ind i håret med fingrene. For at holde formen på skægget på plads kan man bruge små nåle, som man fastgør, så skægget lægger sig i den retning, man ønsker. Inden du tager skægget i brug klippes tyllen til. Ved store teaterscener skal du endelig ikke klippe helt tæt til håret, da det hjælper på holdbarhed. Du kan evt. ved store forestillinger, hvor publikum sidder langt fra, knytte håret i 2 lag tyl, så bliver det ekstra stærkt. Ved små teatre, film og tv er det vigtigt at tyllen klippes helt tæt til håret, så det ikke er synligt, når det påsættes. (Fig. 40)

Påsætning af løse dele – Mastix lim og toupetape

Start med at holde skægget på plads, hvor det skal sidde, så du har en idé om, hvor limen skal påføres. Læg skægget fra dig og start med at påføre limen i det område skægget skal placeres. Når limen har siddet ca. 10 sek., sætter du skægget på. Hav en lille våd klud og en spidskam eller anden form for spidst redskab klar til at holde skægget på plads. Hvis kanterne ikke har fået nok, tilsættes mere lim og trykkes igen på plads. Bed din skuespiller om at bevæge munden lidt for at se, om skægget bliver siddende. Hvis det løsner sig, påfør da lim igen. Det er vigtigt, at limen påføres på huden og ikke på tylllet. Det er nemmere at rense limen af huden end af skægget. Har kunden meget fedtet hud, kan du med fordel spritte huden af inden limen påføres.

Arbejder du med toupetape, er det vigtigt at skuespilleren har helt ren hud. Sprit evt. af og sørg for at området er helt tørt, inden du sætter skægget på med tape. Det anbefales ikke at bruge tape, hvis du har med en kunde at gøre, som sveder meget og som skal snakke eller synge meget. Mundbevægelserne gør simpelthen at skægget løsner sig. Lim er her den eneste mulighed.

Nå du sætter øjenbryn på, er det vigtigt at undgå at få limen i kontakt med skuespillerens eget øjenbryn, da det kan være meget svært at få limen ud af de små hår igen.

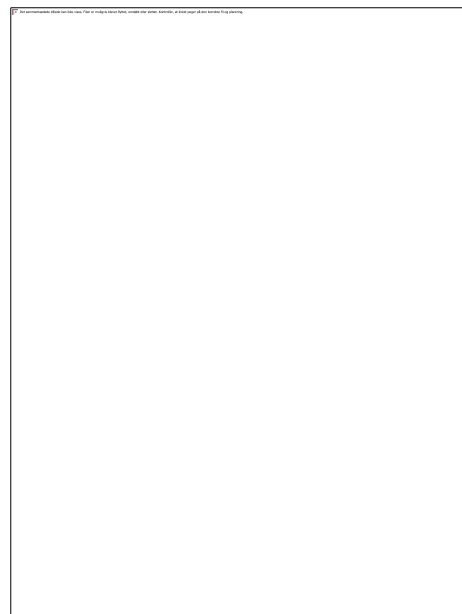


Fig. 41. Paryk, hageskæg og overskæg er påsat med lim, bryn med tape da de hurtigt skulle af.

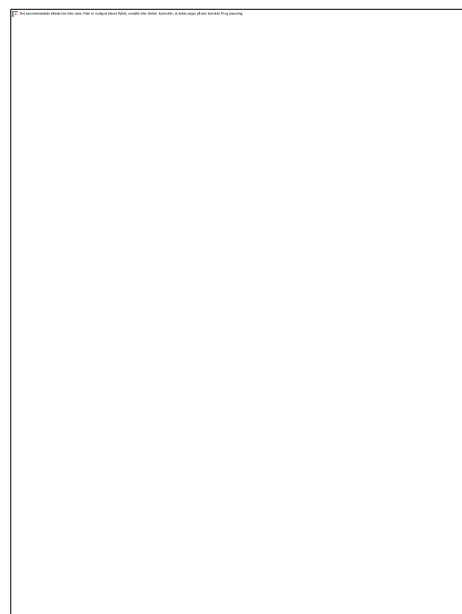


Fig. 42. Fuldskæg og paryk sat fast med lim

Aftagning af løse dele til ansigtet

Når du skal fjerne skægget fra din skuespiller igen, skal du bruge afrensningsmiddel, som hører til limen. I dette tilfælde Mastixfjerner. Det er en isopropyl holdig alkohol, men mildere, som ikke skader huden. Ren isopropylalkohol kan dog også anvendes.

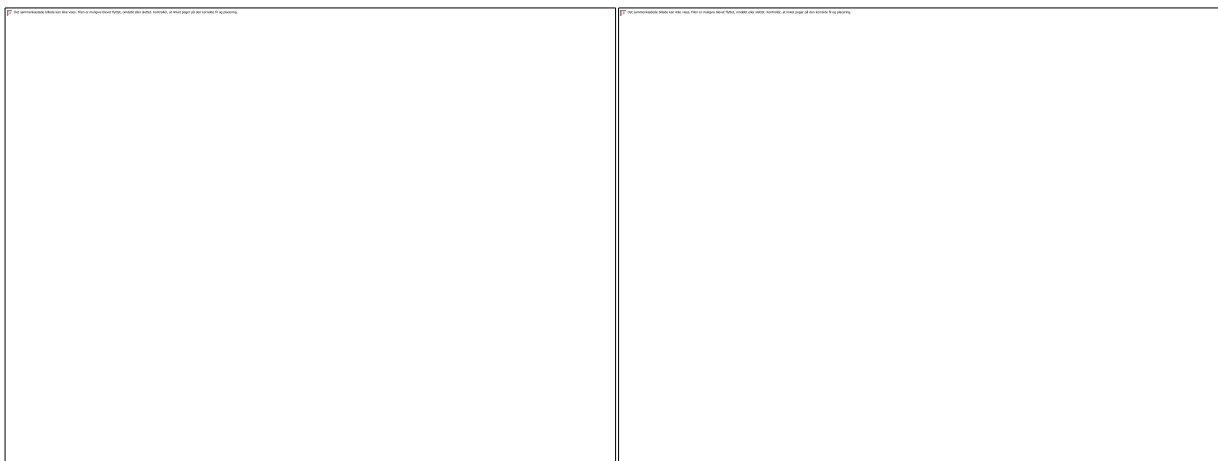
Tag en smule på en vat pind, start ude i siden, og lad limen opløse sig langsomt. (*Fig. 31*) Riv ikke skægget af, det kan medføre, at skuespilleren mister noget af sin hud eller dit skæg går i stykker. Resten af limen på huden fjernes med den samme mastixfjerner på lidt vat.

Skægget renses ligeledes. Isopropyl alkohol kan anbefales. Man læggers i blød og derefter op på en serviet med tylltet ned mod servietten. Bank på skægget med en hård børste - fx en tandbørste.

Forkanter

Efterfølgende vil det blive beskrevet, hvordan man sætter en forkant på en eksisterende paryk. Med den teknik kan man få forholdsvis billige parykker og gamle parykker til at se naturlige ud på en scene.

Det er vigtigt at forstå den naturlige hågrænse, når man arbejder med forkanter på parykker. På de næste billeder er der forskellige eksempler på hågrænser.



Parykhåndtering – tv, film og teater

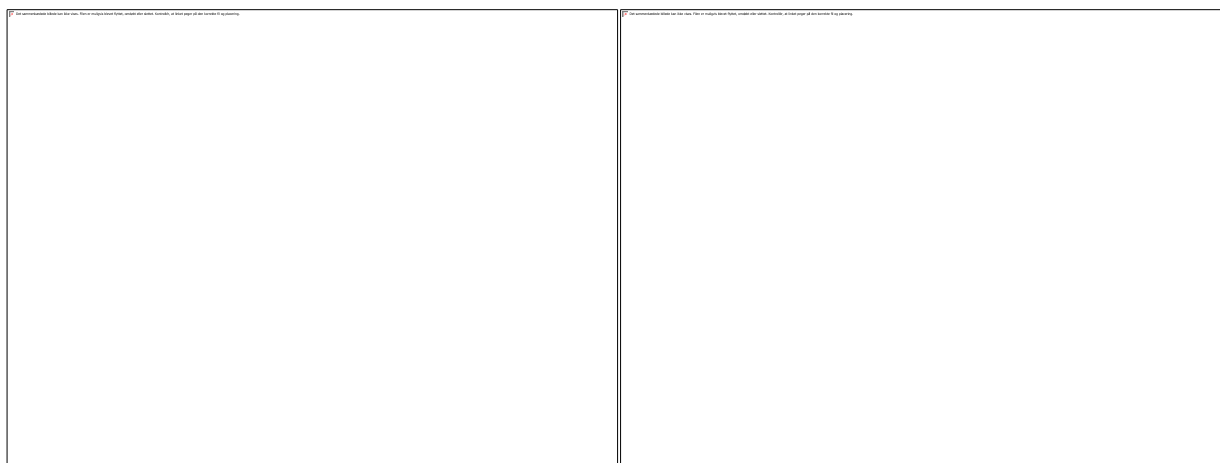


Fig. 43. Forskellige hårgænser

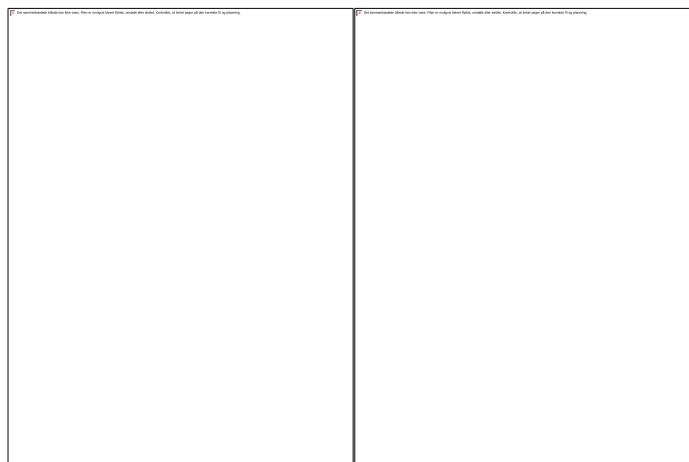


Fig. 44. Forskellige hårgænser set fra siden.

Som parykmager har du mulighed for at ændre skuespillerens hårgænse, så den passer til den pågældende rolle. Det er dog vigtigt, at den nye hårgænse ikke ligger længere tilbage end skuespillerens egen.

For at være sikker på, at du får lavet den nøjagtige forkant, skal skuespillerens egen hårgænse tegnes på blokken.

For at få det helt præcist, gør man, som det blev beskrevet i forrige kapitel med skægaftryk. (Fig. 36+37) Vita wrap vikles om det opsneglede hår, så det dækker hårgænsen og derefter påsættes gennemsigtigt tape. Nu optegnes hårgænsen. Husk at tage de andre hovedmål fra afsnittet om forståelse af parykmageriet, så den maskinlavede paryk bliver sat rigtigt fast på stokken.

Målene tegnes ind på træhovedet (her er det en fordel at sætte malertape på blokken -Fig. 45, så du næste gang ikke har optegninger fra et andet mål) og vita wrap sættes fast på træhovedet. Når det er gjort, spændes forkantstyllet på stokken. Her er det vigtigt, at tylltet vender i den rigtige retning, og at man trækker det lige ned. Hvis det bliver skævt, kan det efterlade buler i det endelige resultat.

Parykhåndtering – tv, film og teater



Fig. 45. Tape sættes på træblok)

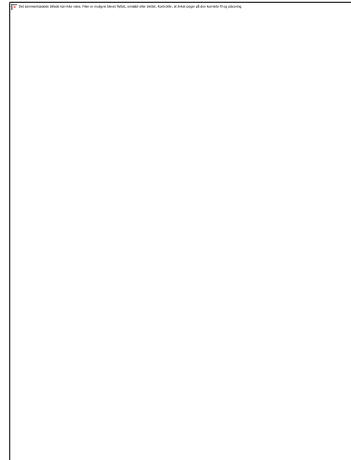


Fig. 46. Hårgrensen samt tyl fastgøres på blokken

Når tylllet er fastgjort med stifterne (Fig.46), fastgøres parykken på hovedet, ligeledes med stifter, og de 2 dele sys sammen med en gennemsigtig tråd i små sting, så ingen hårnåle kan risikere at sætte sig fast i syningerne. Det er vigtigt, at man kommer hele vejen gennem tylllet og ligeledes ikke kun syr en række, men 2 rækker, så formen på parykken forbliver, ens når parykken løsnes fra træhovedet. (Fig. 47)

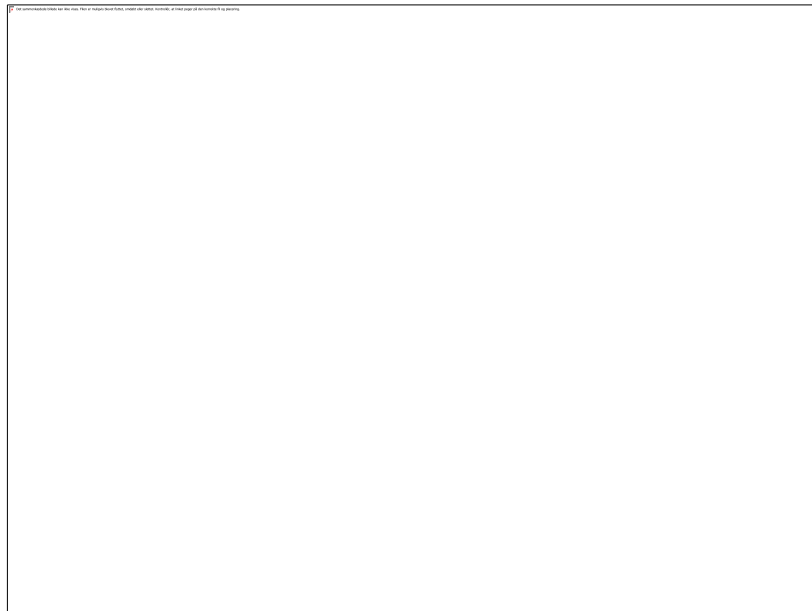


Fig. 47. Paryk som er fastgjort på træhovedet over tyl og ved at blive syet med gennemsigtig tråd.

Parykhåndtering – tv, film og teater



Fig. 48. En paryk hvor en ny forkant er syet på.

Nu er du klar til at tamburere håret i parykken. Det er vigtigt, at man starter med at tamburere tæt, ca. 3-4 hår i hver knude for at dække den kunstige paryk, og så bevæge sig mod fronten og lade tambureringen bliver finere og finere, som forklaret i afsnittet om tamburering. (Fig. 49+50)



Fig. 49. Tæt tamburering for at dække kant.



Fig. 50. Færdig paryk med ny forkant, kan ses på skuespiller (fig.51)

Når du er færdig med hele fronten, er det tid til at prøve parykken på skuespilleren og klippe tylllet til eller tegne ind, hvis der mangler hår nogle steder.

Styling af parykker

Før man begynder at style en paryk, er det MEGET vigtigt at finde ud af, hvad parykken er lavet af, da en forkert behandling kan forårsage, at en syntetparyk smelter. Normalt vil der på en nyindkøbt paryk altid være en mærkat i nakken, som viser, hvad den er lavet af. Hvis der ikke står 100% human hair, skal parykken behandles som syntet. Hvis der ikke er et skilt, og du ikke er i stand til at konstatere, om parykken er ægte hår eller syntet kan du tage et hårstrå og brænde det i den ene ende. Husk at puste flammen ud inden hele håret brænder. Hvis afbrændingen efterlader aske og en lugt af dyr, er det med stor sandsynlighed ægte hår. Hvis håret efterlades med en hård klump for enden og det lugter af plastik/kemi er det syntetisk. Mankan også teste håret med et krøllejern, men kun i de situationer, hvor det ikke skader stylingen. Syntetparykker vil ikke kunne tåle varme på mere end 100 grader og vil smelte ved højere temperaturer. Ægte hår derimod kan klare meget høj varme, og det er derfor, vi kan bruge de gammeldags krøllejern, som kan blive op til 300 grader varme til ægtehårsparykker.

Fig. 51. Paryk fra fig. 50 set på spille

Ægtehårsparykker styles med varme, som du vil style et almindeligt hår. Syntet hår kan styles med carmencurlere og let varme fra en tørrehjelm. Damp anvendes almindeligvis, da det ikke smelter de syntetiske materialer.

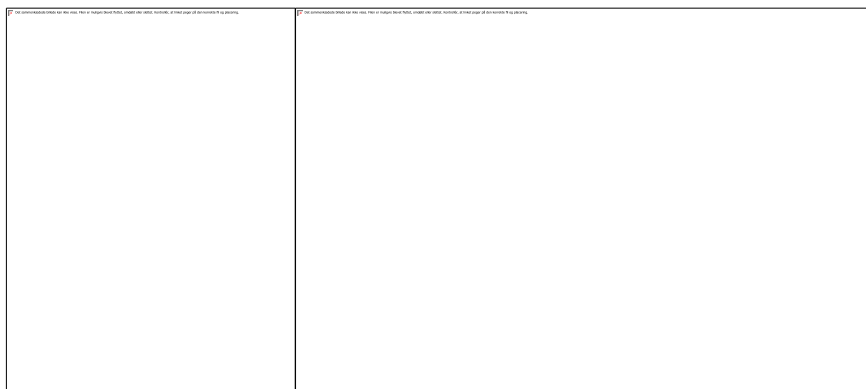


Fig. 52+53. Oprulning af paryk med curlere.

Fig. 54. Dampning.

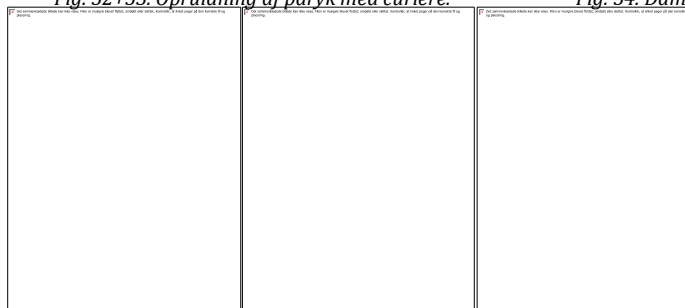


Fig. 55. Paryk sættes i tørrehjelm.

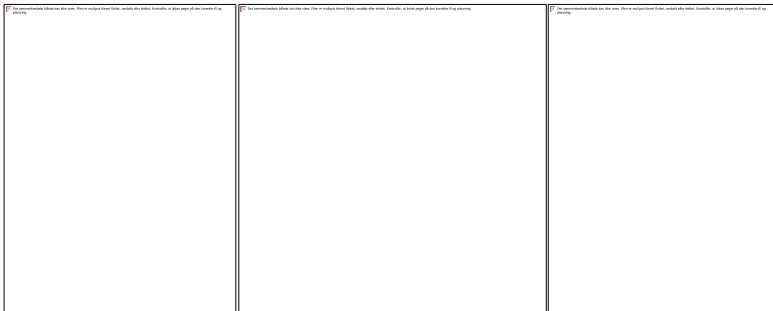
Fig. 56. Curlere tages ud

Fig. 57 paryk færdig stilet

Parykhåndtering – tv, film og teater

Dampning af hår blødgører syntethåret, så det kan formes i en ny form, fra krøl til glat og omvendt. Det gode ved at dampe en frisure er, at den forbliver i samme frisure, til du damper den i en ny. Dampmaskiner kan fås i forskellige varianter. Små modeller i rejsestørrelse og større industri dampmaskiner. Det er vigtigt at få en dampmaskine, som er let at holde på, og som har et blæsehoved, der ikke er for stort. Pas på, når med bruge damp, da det er ekstremt varmt og kan forårsage forbrændinger.

Nedenfor ses billeder af forskellige parykker færdig stilet.



Vask af parykker

Parykker skal vaskes forsigtigt og ikke i for varmt vand. Ægte hår kan tåle lunt vand. Syntet parykker anbefales det at vaske i koldt vand.

Ved vask er det vigtigt at bruge special shampoo og balsam, da man arbejder med hår, som er dødt. Håret har ingen rod og får derfor ingen næring. Syntetisk hår er plastik og reagerer ikke på almindelig shampoo. Den rigtige type shampoo kan købes hos frisører, der handler med parykker. De har ofte også en vejledning, som følger med parykken.

Vaskeprocessen kan i kort beskrives, som følger:

Fyld en balge med lunkent/koldt vand og opløs shampoo heri. Læg parykken i blød op til 10 minutter. Det er vigtigt, at du ikke vrider eller gubber parykken. Løft den op og ned i vandet. Når det er sket en del gange, skylles parykken, så vandet flyder langs håret fra toppen.

Shampoo kan gentages, hvis der har været meget produkt i.

Når parykken er skyllet godt igennem laves et vandbad på samme måde med speciel balsam, og parykken lægges igen i blød op til 10 min.

Det kan nogle gange betale sig at lade balsam blive i håret, hvis den virkelig trænger til vedligehold, men det kommer lidt an på den efterfølgende styling.

Ellers skylles parykken igen på samme måde som før, og man kan nu lægge den i et håndklæde og forsigtigt vride vandet ud af den.

Bagefter sættes den på hoved, hvorefter den er klar til at blive stilet, rullet op og sat i tørrehjem.

Har du en syntetisk paryk, som bare skal vaskes og forblive i den oprindelige form, sættes den til lufttørring. Her er det vigtigt, det ikke er på et flamingohoved. Parykken kan ikke få luft og kan derfor komme til at lugte surt.

Kilder:

www.ituri.dk

Bengt Hjord : Handbok i PERUK MAKERI

Jeg vil gerne rette en særlig tak til alle hos ITURI imagine og Toftild Alternativt hår, for hjælp til udarbejdelse af dette danske materiale.

En speciel tak til Troels Lyby, Joen Højerslev, Lars Mikkelsen, Mikkel Boe Følsgård, Tina Gylling, Ann Eleonora Jørgensen og Jens Jacob Thygsen fordi jeg måtte bruge billeder af jer, som jeg har taget på diverse teater og foto opgaver.